

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты IX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
IX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың IX Халықаралық ғылыми конференциясы = IX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014».
– Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр.
(қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті, 2014

қаласы-ның 1500 жыл-ды-ғын ЮНЕСКО деңгейінде атап өту, тарихи фильмдер көрсетілімі және «Бабалар сөзін» қай-та жаңғыртқан «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасының қабылдануы дәлел. Мұның бәрі – тарихты әр қырынан жазатын зиялы қауым өкіл-де-рі-не үлкен ша-быт пен көтеріңкі кө-ңіл-күй бергені рас. Қазақ тарихының қай кезеңін алсақ та, оны жергілікті ұлт пен мемлекет анықтаған. «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасына орай өткен Ұлттық кеңесте Нұрсұлтан Назарбаев нақты көрсеткендей: «Тілдегі, әдебиеттегі, ғылымдағы шектеулердің бәрі алынып, еркін ойлау мен шындықты жазуға мол мүмкіндіктер берілгеніне қарамастан, тарихшыларымыз сол ата тарихының «ақтаңдақтарын» ашуға келгенде әлі күнге дейін шабандық танытып отырғаны» жасырын емес.

1. Отан тарихын оқытудың өзекті мәселелері. <http://baq.kz/kk>
2. Нуртазина Нуртазина Н. Ислам в казахском ханстве (XV-XVIII вв.). – Алматы: КазНУ им. Аль Фараби, 2009. – С. 6.
3. Рычков П.И. Топография Оренбургской губернии. – Оренбург, 1887. – С. 226-236.
4. Кан Г.В., Шаяхметов Н.У. Қазақстан тарихы. Оқулық. – Алматы: Алматыкітап, 2009. – 78 б.

УДК 3.2

ӘЙТЕКЕ БИ ЖӘНЕ ЫРҒЫЗ Өңіріндегі тарихи-мәдени ескерткіштер

Әбдіғали Нұркен Әбдіғалиұлы

nurkenabdigali@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті студенті, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекші - т.ғ.к., доцент Ұ.Ұ.Үмітқалиев

«Мәдениет – ұлттың бет-бейнесі, рухани болмысы, жаны, ақыл-ойы, парасаты. Өркениетті ұлт, ең алдымен, тарихымен, мәдениетімен, ұлтын ұлықтаған ұлы тұлғаларымен, әлемдік мәдениеттің алтын қорына қосқан үлкенді-кішілі үлесімен мақтанады. Сөйтіп, тек өзінің ұлттық төл мәдениеті арқылы ғана басқаға танылады.»

Н. Ә. Назарбаев

Кез-келген халықтың алыс заманалардан бері қалыптасқан өзіндік болмыс-бітімі, салт-дәстүрі, материалдық және рухани мұралары сол халықтың ғұмыр жолының айнасы. Өткен заманалардан жеткен мұралар бүгінгі ұрпақ үшін тек тарихтың қарапайым куәгері ғана емес сонымен бірге қазіргі сан тарау мәдениетіміздің бой көтерген биік тұғыры да. Адам баласының таным-түсінігі толысқан сайын өзіне дейінгі ұрпақтар жасаған материалдық және рухани мұраларды зерттеп, игеруге деген қажеттігі арта түскен. Өткенді түсінбей тұрып болашақты дұрыс болжауға болмайды.

Тарихшылардың, археологтардың, этнографтардың, фольклористердің өнердің әр түрін зерттеуші мамандардың материалдарына сүйене отырып іргелі тарихымыз туралы, дәстүрлі өнеріміз туралы, халқымыздың ғасырлар қойнауынан тартылатын эстетикалық таным-түсінігі туралы талғамды ойлар қозғауға мол мүмкіндіктер туды. Қайталанбас сымбатты күмбездер де, кен қазған үңгірлер де, күж-күж болып шөккен тас қорымдар да, мүлгіген мұнаралар мен тас мүсіндер де, құпия жазулар да халқымыздың өткен өнер жолын, таным-түсінігін, эстетикалық талғамын танып-білуге көмектесер кілтке айнала бастады. Тарихи-мәдени археологиялық мұраларды іздеп табу, тіркеуге алу бір ғанибет болса, оларды аялап, қорғап қалпына келтіріп, ұрпақтар игілігіне айналдыру-екінші қажеттілік. Ал табылған тіркеуге алынған асыл мұралардың тарихи-мәдени мәнін ашу, зерттеу-міне бұл ең мәнді, ең негізгі мақсат.

Ұлан байтақ Ақтөбе өңірі мыңдаған жыл бұрын түрлі тайпалардың алмасуы мен көшпелі халықтардың ұзақ қоныс тепкен жері болған. Табиғаттың тарылмаған байлығы мен жағрапиялық жағдайы көптеген тайпаларды осы маңда тоғыстырды.

Жинақталған ғылыми еңбектер мен құжаттарды және көріп-білгенімізді түйіндесек, бұл өлкедегі ескерткіштердің көпшілігі халықтық сәулет өнерінің шеберлігімен, терең сырлылығымен назар аудартады.

Ескерткіштерде табиғи тастан бастап қам кірпіш, күйдірілген кірпіш, әк тас, құм тас, жұмсақ ұлу тас, қиылып салынатын плита тастар кеңінен пайдаланылған. Әрине, қам кірпіштен салынған неше түрлі тамдардың тұтас тұрғаны жоқтың қасы.

Ырғыз өңіріндегі ескерткіштер өз алдына басқа мәнерде. Табиғи тастан қаланған Мәні әулие қорымы Нұра тауындағылармен үндесіп жатса, XIX ғасырдың бірінші және екінші жартысында салынған көп күмбезді Алмат тамы өте күрделі бірегей құрылыс – Бұхара, Хиуа, Сыр өнерінің жалғасы секілді. Ал Жаныс би мавзолейі Балғасын күмбезі жобасына еліктеген.

Өңірдегі тарихи ескерткіштердің тағы бір көрінісі Хан моласы қорымы (XIX ғасырдың ескерткіші) – Қабырға өзенінің Өлкейек өзеніне құяр сағасында 4 км жерде орналасқан. А.Левшиннің, Н.Рычковтың деректері бойынша бұл қорымда кіші жүз ханы Әбілхайыр жерленген. Капитан Н.Рычковтың 1771 жылы «Қазақ даласына жорығының күнделік жазбаларында»: «Осы арадан Өлкейік өзеніне қарай жүрдік. Танартен аттанған жерден 20 шақырым ілгерілген тұста айтулы бір үлкен қазақ зиратына жеттік. Онда қазіргі билеп тұрған ханның әкесі – қазақтың өте-мөте атақты ханы Әбілқайыр жерленген екен. Осы жерде оны қазақтың Орта жүзінің бір сұлтаны, халық арасындағы күш-қуаттылығын көре алмай, өз төңірегінде тұратын қазақтарды ханды өлтірмек ниетіне қаратып алып, қапыда тап беріп өлтірген. Ханның зираты – күйдірілмеген кірпіштен қаланып, ақ балшықпен сыланған, төрт бұрышты кесене. Бұл ғимараттың батыс қабырғасында кең ашық кірме қалдырылған, мұның өзі салынған жайдың қақпасы іспетті. Ішіне кіргенде балшықтан соғылған табыттың іргесі көрінеді, одан әріде шұңқырда қылыш, найза және жебелер секілде қайсыбір қару-жарағымен, әдеттегі киімімен марқұмның мәйіті қойылған.

Қазақтар бұл өлген ханды әулие деп біледі, оның мәнісі мынадай: марқұмның аяқ жағында ғимараттың бүкіл шығыс жағына сая болып тұрған үлкен боз ағаш өсіп шыққан. Осы өсіп тұрған ағаштың өзі-ақ оның әулиелігі туралы қортынды жасауға жетіп жатыр еді. Қазақтың бәрі оның зиратын қасиетті санап, оның алуан түрлі киесі бар деп біледі. ... Хан зиратына қарсы бетте төрт бұрышты тас дуал тұрғызылған, ұзындығы мен көлденеңі 12 кезден... Хан зиратының айналасында басына тұрғызылған ғимараттары ханның мазарынан кем түспейтін, тіпті, одан да еңселі басқа мазарлар көп. Олардың бірқатары төрт бұрышты, тік бітімді, енді біреулері дөңгелек болып күмбездеп өрілген. Басқа зираттар қызыл көк баумен тоқылған шимен жабылған. Ши үстінде қазақ әдетте өздерінің батырларының зиратына қоятын оқ-дәрі мен қорғасын оқтар жатыр...» - деп сипаттайды[1,97-99б.]. Қорым бірнеше құлыптастар мен төмпешіктен тұрады. Төмпешіктің көлемі 15х10, ондағы құлыптастар ақшыл көк мрамор тасқа ұқсас, жазуы араб әрпімен терілген, ал өрнектердің орналасуы әртүрлі. Биіктігі әртүрлі – 0,62-0,84 м. Бір ерекшелігі – параллелепипед-құлыптастар сыртқы түрімен Батыс Қазақстан қойтастарына, белгі-өрнектері оңтүстік үлгілеріне (түркістандық-сырдариялық) келеді. Бұл құлыптастар жерге көмілмеген, биіктігі көмуге келмейді[2]. Тағы бір дәлелі Әбілхайыр ханның қазақ халқының тағдырына байланысты батыл шешім қабылдаған орны, яғни тарихи құжатқа қол қойылған жер – Ырғыздан 25 шақырым шамасында. Ол Маңтөбе деп аталады. Міне, бұл жер Әбілқайыр тандамына ілініп, Ресей патшасының елшісі М.Тевкелевті осы жерде қабылдаған. Аталған жерде елшіні қабылдап, ұзақ мәмледен кейін Қазақстан мен Ресей патшасының атынан 1731 жылы 10 қазанда одақ болу келісіміне қол қойған. Шартқа қол қою рәсіміне той жасалынып, төбенің басы майға бөгіп қалған көрінеді. Соған байланысты, кейде халық Маңтөбені «Майтөбе» деп те атай беріпті. Сол тарихи оқиғаның 250 жылдығына байланысты 1981 ж. Маңтөбеде ескерткіш-белгі орнатылған[3, 25б.].

1981 жылы Маңтөбеде орнатылған ескерткіш

Жоңғар-қазақ тарихымен сабақтас Ырғыз өңірінің тағы бір ескерткіш Мәні әулие қорымы – Шеңбертал елді мекенінен батысқа қарай 7 шақырым жерде Темірастау шыңының басында орналасқан тарихи ескерткіш. Қай ғасырда қалғаны белгісіз. Қорымның аумағы 2-3 гектардай. Бұл қорым болашақта археологиялық зерттеуді қажет етеді. Бұл төбені Мәні әулие десе, төбе басындағы қаз-қатар тастардан қаланған қорымды Мәні әулие қорымы деп те атайды. Қорымда тас қоршаулар, құлыптастар. Тұтас алғанда Батыс Қазақстандағы әр түрлі бейіт ескерткіштердің жиынтығы іспетті. Қаланған тамдардың қабырғасының биіктігі 1 метрге жетеді, кейбіреуінің төрт бұрышына әдейі тас қаланып, кәдімгі төрт құлақты там бейнесінде келтірсе, қайсыбірінің қақ ортасында үйшік, сыпа тамдарға лайықтап шошақ төбе шығарылған. Негізінде мұнда тас қалаудың үлкен өнері жинақталған қабірден үлкен тастарға салынған ру белгілері көп. Табиғи үлкен қара тасқа салынған белгілерден үш жүздің ру таңбалары кездеседі. Бұл бейіттер өткен заманда туған жер үшін болған шайқастардың бірінде құрбан болған бабалардың бейіттері екені сөссіз. Көне көз қариялардың айтуы бойынша патша әскеріне қарсы соғыста қаза тапқан Кенесары сарбаздарының патша әскерімен соғыса жүріп Ырғыз өзенінен кесіп өтіп Мұғаджарға, Ембіге дейін барғаны, кейін шегініп осы маңда болғаны белгілі. Бейіттер еш сылақсыз әртүрлі тастардан қаланған[4].

«Мәні әулие» қорымы

Аңыз бойынша ертеде қазақ елін қалмақтар шауып, мал-мүлікпен бірге сол елдің басшысының сұлу әйелін олжалап, бір батырына қосыпты. Сол әйелден дүниеге қыз бала келіп, жасы 17-ге келгенде анасы дүние салады.

Елін, жұртын бір көруді арман еткен анасы көз жұмарда қызына қалай да қазақ еліне қосылуын өтінеді. Жолын өзі айтып береді. Бізбен бірге жеті жасар бір ер баланы ала келіп, қол-аяғын кісендеп қозы бақтырып қойған, сол бала ержетті, түр-тұлғасы батырға ұқсайды, балаға жағдайды түсіндіріп, қалғанын өзің келістіріп елге қашыңдар, ең соңғы да, ең қымбат өтінішім осы, - деп көз жұмады.

Қыз ана аманатын орындауға бел байлап, жігітке сөз салады. Жігіт менің одан асқан арманым жоқ, бірақ қол қысқа деп мұңаяды. Сонымен қыз бір күндері қару-жарақ, ат жағдайын ұйымдастырып, екеуі ел қайда деп қашады.

Қыз бен жігіттің астарына мінген сәйгүліктерге ешкім жете алмай, әкесінің аты ғана жететінін сезген қыз жігітке әкемді өзім тоқтатам, сен артыңа қарамай кете бер, дейді. Жігіт шыдай алмай артына қараса, қыз әкесіне садағын кезеп тұр екен. Бір қате іс болар деп жігіт қыздың жанына келіп әкеңді атпа, деп қолқа салады.

Айтқанын тыңдамай кейін қайтып келген жігітке қатты налыған қыз, бекер келді атпай-ақ өзім тоқтатып едім, енді не болғанын көрерсің, дейді.

Жақындап келген әкесі қолын теріс жайып «көзің көргенді қолың ұстамасын» - деп бата беріп қайтып кетеді.

Қуғыншыдан құтылған екеуі біраз демалу үшін осы төбенің етегінде жағасы тал мен ну қамысқа толы жайқын суға салқындау үшін екі жерге кетеді. Бір уақытта шар еткен қыз дауысы естіледі, жігіт тез келсе жылан оралған қыз талықсып жатыр екен. Сонда қыз «қалмақтың қарғысы жаман деген рас еді әкемнің қарғысы орындалды, енді мен саған жоқпын, осы жерге мені жерле, ешқашан менің атымды атаушы болма, осы өтінішімді орында», деп көз жұмады.

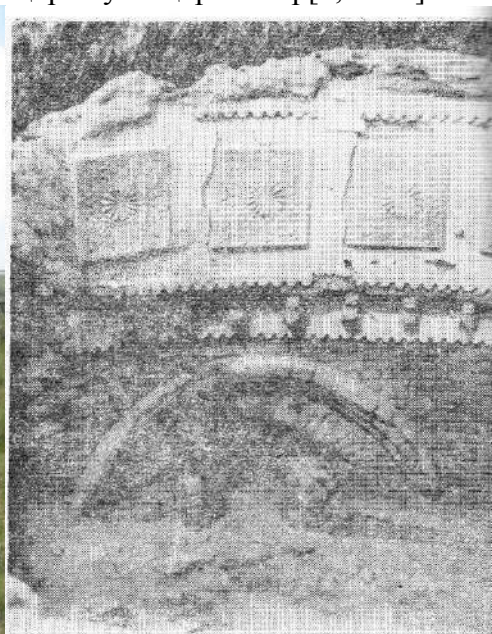
Жігіт қыздың өтінішін орындай осы жерге жерлей, сұраған кісіге мәні бар ғой деп жауап беріпті, содан бірден бірге Мәнітөбе атанған дейді. Аңыздың соңында сол жігіт батыр Жәнібек екен, көп жыл тама Есетті іздеп келіп, осы бір мұңын баяндай отырып сол қыздың аты Ақбілек еді, маған неге атама дегенін түсінбедім де атамай келдім, енді көпке бармасын, елге жете алмасам саған аманат деп үш күннен кейін дүние салыпты, дейді. Бүгінде бұл қорымның пайда болу тарихы белгісіз күйінде қалды[5].

Ырғыз өңірінің тағы бір тарихи құнды ескерткіштерінің бірі Сардар Алмат Тобабергенұлы мазары. Мазары – XIX ғасырдың аяғында салынған сәулет өнері ескерткіші. Ырғыз ауданының оңтүстік шығысында 22 км жерде орналасқан. 1886-1888 халық шебері Жыға тұрғызған, көлемі 12,70x12,10 м, 7 бөлмелі. Шикі кірпіштен өріліп, күйдірілген кірпішпен қапталған мазардың құбыла беттегі қасбетінің екі шетінен бірдей арақашықтықта 5 күмбезшелер орталық бас күмбезді қоршай орналасқан. Кірпіштер 7 түрлі қалыппен құйылып, әрқайсысы белгілі бір бедерлер мен өрнектерді салуға пайдаланылған. Мазардың батыс жағындағы кіреберістен қасбеттің дәл ортасындағы құрбандық бөлмесі тәрізді 6-шы күмбезше-дәліз арқылы мазардың ішіне еруге болады. Дәліздің табалдырығында орталық

күмбездің астындағы жерасты қабіріне апаратын қақпақша – есік бар. Бұл орталық қабірге Ханыков экспедициясына Орынбордан Хиуа, Бұхараға дейін жолбасшы болған Шөмекейдің бозғыл руынан шыққан белгілі адам Алмат жерленген. Комплекстік жобасы мен архитектурасы шешімі жағынан өте сирек кездесетін құрылыс. Кесененің солтүстік-батыс, солтүстік-шығыс және оңтүстік-шығыс жақтарындағы бөлмелерін дөңгелендіре шығыңқы қалаумен өрген. Солтүстік-батыс қабырғаларының оң жақ бұрышындағы кіретін есік, оңтүстік қабырғаны бойлай аралық бөлмеден өтіп, орталық дөңгелек залға апаратын дөңестеп жабылған дәлізбен жалғасқан. Осы дөңгелек залдан мүрдеге арналған 5 бөлмеге аркалы ойықтар өтеді. Сыналай қалап, қосарлай шығарған аркалар өте әдемі көрінеді. Құрылыс Алмат Тобабергенұлының отбасылық мемориалы ретінде жобаланған: өзіне және бес ұлына арналған алты бөлмеден сағана бар. Кесене шикі кірпіштен іргетассыз тұрғызылып, екі жағынан күйдірілген кірпіштен қапталған. Оңтүстік-батыс бетінен оны үшке бөліп, әсемдеп қалау арқылы құрылысқа айрықша салтанаттылық берілгені байқалады. Осындай салтанат ортаңғы дөңгелек бөлменің ішінен де байқалады. Алматтың күрделі композициясы мәйіт жерлеудің өте көне ғұрыптарынан хабар береді. Мұнда бұрынғы мәйітті бөлменің бір бұрышынан ығыстырады да орнына жаңа мәйіт қояды. Кесене Тобабергенұлының тірі кезінде тұрғызылған. Осында әкесі және жастай өлген бірнеше баласы жерленген. Басына құлыптастар қойылған қоршаулы қорым бар[6,277б.].

Алмат тамы

Ішкі көрінісі

Ескерткіш – ел мұрасы. Оны келер ұрпаққа күңгірлеген көркімен жеткізу бүгінгінің абыройлы міндеті.

Жоғарыда сөз еткен тарихи-мәдени ескерткіштеріміздің қай-қайсысыда арнайы саяхат жасауға лайық, туған жердің рухани шежіресі – не қызықты айғақ бола алатын орындар. Сондықтан да мұндай орындар санаулылардың ғана емес, баршаның қызықтап-тамашалауына мүмкіндік жасаудың жолдарын қарастыруды қажет етеді.

Асылдың сынығындай, табиғат дүлейіне төтеп беріп, сәл қозғалсаң қаусап қалғалы тұрған ескерткіштерге мейірімді адамның көзімен қарайық.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Рычков, П.И. Капитан жазбалары: Жолжазба очерктер / П.И. Рычков, Н.П. Рычков; Аудар. Р.Шәймерденов. - Астана: Аударма, 2002. - 144б. - (Тарих. Таным. Тағдыр).
2. Рахиев, Р. Құпиясын бүккен «Хан моласы». -//Ақтөбе, 2008, 23 қыркүйек.
3. Еламанов, Қ. Шежірелі өңір (Әйтеке бидің атамекені – Ырғыз жері мен елі жайлы деректі жинақ) I кітап. Ақтөбе, 2002.
4. Әжмағанбетов, С. «Мәні әулие» Ақтөбе, 1993 ж 2 ақпан.

5. Әжмағамбетов, С. «Мәні әулие – қалмақ қызы», «Ақтөбе» газеті 1992 ж. 3 қараша.
6. Қазақ Ұлттық энциклопедиясы, I-том, Алматы, 1988ж.

МИФОЛОГИЧЕСКИЕ ОБРАЗЫ В АНИМАЦИИ КАЗАХСТАНА

Байгоныс Айғаным Оразовна

akanima96@mail.ru

Студентка 1 курса специальности «режиссура анимационного кино»
Казахского национального университета искусств, Астана, Казахстан
Научный руководитель – Альпеисова Г.Т.

Обращение к мифологическим образам в любом виде искусства обусловлено активизацией мифологического сознания в современную эпоху. Хотя еще в 18 веке Шеллинг писал, что мифология – мир прообразов искусства «почва, на которой только и могут расцветать и произрастать произведения искусства... вечная материя, из которой все формы выступают с таким блеском и разнообразием» [1, с.106].

Мифологические образы созданы народным сознанием именно как мифологические и иногда в них персонифицируются те или иные явления природы. «Время происхождения мифологических образов не поддается определению, их образование неразрывно связано с происхождением языка и сознания» [2].

Мифологический образ может являться источником не только фольклорных, но и авторских произведений, и в том числе произведения определенного вида искусства. В современной культуре искусство анимационного фильма занимает важное место, оказывая влияние на развитие других экранных искусств. Анимация предоставляет широкие возможности экспериментировать, что связано с поиском новых художественных образов на основе применения разнообразных техник. Как считал С.Эйзенштейн, анимации отводится серьезная роль, заключающаяся в «возврате» человека к его бессознательному прошлому, к понятным и логичным для его первобытного сознания первоисточкам: «Это полный возврат в мир полной свободы» [3, с. 212].

Предметом настоящей статьи стали мифологические образы, воплощенные в казахстанской анимации.

Мифологические образы занимают важнейшее место в анимации Казахстана. Начиная с первого казахского мультипликационного фильма А.Хайдарова «Почему у ласточки хвост рожками» мифологические герои заняли прочное место, и именно эта анимационная лента определила дальнейший путь развития данного вида искусства. А. Хайдаров, известный режиссер-мультипликатор, художник, сценарист, Заслуженный деятель искусств Казахской ССР, лауреат Государственной премии Казахской ССР обратился к сюжету одноименной сказки [4, с. 115-116] в начале своей творческой деятельности, работая на киностудии Казахфильм.

Трехглавый Айдахар - Дракон - является одним из основных персонажей мультфильма и с ним связана сюжетная линия. Как известно, дракон – мифологическое существо, представленный в виде сочетания элементов разлитых животных: обычно несколько голов, туловище змеи и крылья птицы. Основные мифологические мотивы связывают дракона со змеем и олицетворяется с плодородием и водной стихией. В китайской мифологии есть племена, которые считали своим тотемом ласточку, и племена, считающие тотемом змею. Постепенно змея трансформировалась в дракона, повелевающего дождём, грозой, водной стихией и связанного одновременно с подземными силами.

В мультфильме А.Хайдарова образ дракона несколько одушевляется. Он выписан ярко и выразительно, каждую голову венчает корона. Замечательным элементом образа являются крылья: они, в сложенном виде олицетворяют одряхлевшего дракона, в расправленном виде – сильного и здорового. В последнем варианте дополнительно